

Universiteit
Leiden
The Netherlands

How politics becomes news and news becomes politics. A comparative experimental study of the politics-media relationship

Helfer, L.

Citation

Helfer, L. (2016, December 9). *How politics becomes news and news becomes politics. A comparative experimental study of the politics-media relationship*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/44701>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/44701>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/44701> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Helfer, L.

Title: How politics becomes news and news becomes politics. A comparative experimental study of the politics-media relationship

Issue Date: 2016-12-09

Nederlandstalige samenvatting

Media en politiek kunnen niet zonder elkaar. Tegelijkertijd is het een relatie die niet zonder spanning is. Vaak wordt beweerd dat politici de waan van de dag volgen en niet het algemeen belang voor ogen hebben. Tegelijkertijd wordt ook de politieke berichtgeving bekritiseerd. Van journalisten wordt gezegd dat zij voornamelijk kiezen voor sensationele en conflictueuze berichtgeving over politiek en hierdoor een slechte invloed hebben op zowel de politiek als de maatschappij. Maar is het daadwerkelijk het geval? Wat zijn precies de criteria die journalisten gebruiken om politiek nieuws te selecteren? En op basis van welke criteria beslissen politici of ze wel of niet op berichtgeving reageren? Deze vragen zijn in Nederland en Zwitserland onderzocht door middel van twee afzonderlijke experimenten: een met politieke journalisten en een met politici.

Omdat media en politiek nauw met elkaar verbonden zijn is het vaak lastig oorzaak en gevolg van elkaar te onderscheiden. Regelmatig halen politici berichten uit de media aan in een debat. Maar betekent dit dat daadwerkelijk sprake is van invloed van de media op politiek? Elites zoals politici zijn namelijk vaak zelf bron van informatie voor journalisten en het bericht waar zij op reageren hebben zij in dat geval dus in feite zelf in de media geplaatst. Om oorzaak en gevolg beter van elkaar te kunnen scheiden is voor deze studies daarom voor een experimentele benadering gekozen. Concreet zijn in een zogenaamd factoriaal design middels een “factorial survey experiment” fictieve maar realistisch geformuleerde persberichten en krantenartikelen opgesteld en vervolgens aan politieke journalisten en politici in Nederland en Zwitserland getoond. Hierbij is de invloed van de afzender van het bericht (politieke partij of krant), het bericht zelf en de ontvanger (journalist of politicus) onderzocht.

Selectie door journalisten: Hoe politiek nieuws wordt Het eerste deel van het onderzoek richtte zich op de vraag op basis van welke criteria politieke journalisten in Nederland en Zwitserland beslissen of zij een persbericht wel of niet selecteren voor berichtgeving. Hoewel er een grote hoeveelheid literatuur is over de nieuwswaardes die journalisten als ‘gate keepers’, poortwachters, gebruiken om nieuws in het algemeen te selecteren, zijn deze theorieën nauwelijks middels een experimentele opzet getest en is er weinig bekend over de vraag hoe deze theorieën worden toegepast op politieke berichtgeving. Om dit te onderzoeken zijn politieke journalisten benaderd die regelmatig over de

Nederlandse Tweede Kamer (n=67) of het Zwitserse parlement (n=84) berichten. Aan hen zijn fictieve persberichten van politieke partijen voorgelegd en zij zijn vervolgens gevraagd of zij op basis van dit persbericht een nieuwsbericht zouden maken (antwoordschaal 1-7). De resultaten tonen aan dat voor journalisten de inhoud van het persbericht en de afzender van belang zijn. Als een partij over een verrassend onderwerp communiceert dat niet tot de kern van het partijprogramma hoort vinden journalisten dat interessanter. Ook van belang is de aard van de politieke actie: een wetsvoorstel dat vaak grotere politieke gevolgen heeft dan een Kamervraag is interessanter voor journalisten. Of een partijleider of een gewoon Kamerlid wordt geciteerd blijkt echter niet van belang. Bovendien maakt het ook niet uit of er kritiek wordt geuit op de regering, of dat nou is door een regerings- of oppositiepartij. De resultaten tonen verder aan dat ook de achtergrond van de journalist invloed heeft: persberichten over onderwerpen die journalisten als meer relevant beschouwen worden sneller geselecteerd, maar er is geen effect van de politieke voorkeur van een journalist. Met betrekking tot de invloed van het politieke systeem laten de resultaten duidelijk zien dat de machtsverdeling binnen de politiek wel belangrijk is; partijen met meer macht blijken meer kans te hebben om hun persberichten geselecteerd te zien worden, ongeacht de inhoud van een bericht. De meest belangrijke bevindingen van deze studie zijn dan ook dat politieke journalisten wel rekening houden met de politieke aspecten van een bericht en niet in de eerste plaats op zoek zijn naar conflict. Tegelijkertijd moet hier ook wel worden opgemerkt dat deze studie alleen het eerste moment van het selectieproces heeft onderzocht. Welke onderdelen journalisten vervolgens benadrukken als zij daadwerkelijk een bericht maken, kan op basis van dit onderzoek niet worden gezegd. Toch geeft het comparatief design van deze experimentele studie veel inzichten in de selectie van nieuws van journalisten.

Selectie van politici: Hoe nieuws politiek wordt Om te kunnen bestuderen, in hoeverre journalisten en politici in hun selectie op elkaar lijken, is een tweede studie uitgevoerd. Studies over de invloed van de media op de politieke agenda, zogenaamde “political agenda-setting”, tonen aan dat veel onderwerpen die in de media aan bod komen vervolgens ook in de politiek worden besproken. De mechanismes waar deze invloed op gebaseerd is, zijn echter nog nauwelijks bekend. Daarom is ook voor deze studie voor een experimentele benadering op individueel niveau gekozen. Hiertoe zijn aan verkozen nationale politici in Nederland (n=30) en Zwitserland (n=50) een aantal fictieve maar realistisch geformuleerde nieuwsberichten voorgelegd en is aan hen gevraagd deze aan de hand van twee vragen te beoordelen. De eerste vraag was of zij het nieuwsbericht ter sprake zouden brengen als vandaag een fractievergadering zou plaatsvinden, de tweede was of zij op basis van het bericht politieke actie zouden ondernemen zoals bijvoorbeeld een Kamervraag stellen. De resultaten tonen aan dat politici meer geneigd zijn op negatieve dan positieve berichten te reageren. De krant die het nieuws pub-

liceert en de meer genuanceerde aspecten van de inhoud, zoals of er wel of geen kritiek wordt geuit, hebben echter nauwelijks invloed. Verder staat voor politici voornamelijk het onderwerp van de berichtgeving centraal. Afhankelijk van de context is voor politici ofwel cruciaal of het een onderwerp is dat voor de partij centraal staat, danwel reageren zij soms meer op een onderwerp waarin zij zelf gespecialiseerd zijn of kan het ook zijn dat zij vooral op een onderwerp reageren dat zij op dat moment als politiek relevant beschouwen. Wat betekent dit concreet? Dat wil ten eerste zeggen dat politici op basis van andere nieuwsberichten politieke actie ondernemen dan die ze ter sprake zouden brengen tijdens een fractievergadering die veel minder publiek is. Terwijl Nederlandse politici voornamelijk politieke actie ondernemen op basis van nieuwsberichten die over een onderwerp gaan waarin zij gespecialiseerd zijn, zullen zij tijdens een fractievergadering berichten ter sprake brengen die betrekking hebben op het voor hun partij centraal staande onderwerp of een onderwerp dat zij op dat moment als politiek relevant beschouwen. Normaal gesproken is het niet mogelijk te bestuderen wat tijdens een fractievergadering gebeurt. Dit unieke kijkje achter deze normaal gesproken gesloten deuren onderstreept echter het strategisch gedrag van politici. Bij Zwitserse politici zijn dergelijke verschillen namelijk niet gevonden. Voor hen is het, zowel als zij politieke actie ondernemen alsmede als zij een bericht in de fractie ter sprake brengen, van belang of het gaat over een volgens hen politiek relevant en voor hun partij belangrijk onderwerp. Het feit dat in Zwitserland geen verschillen zijn gevonden binnen een partij terwijl dat in Nederland juist centraal staat kan aan de hand van de verschillen in het kiesstelsel worden verklaard. In Zwitserland worden politici in hun relatief kleine kieskring gekozen en moeten zij dus vooral een beroep doen op de kiezers in hun provincie (of Kanton). In een dergelijk open-lijst systeem heeft de partij nauwelijks controle over wie wel of niet wordt gekozen. Om die reden is het vanzelfsprekend dat politici profijt willen trekken uit het profiel van de partij en aan hun kiezers willen tonen dat zij responsief zijn door te reageren op onderwerpen die zij op dat moment als politiek relevant beschouwen. Dit staat in tegenstelling tot Nederland, waar voorkeurstemmen een betrekkelijk geringe rol spelen bij verkiezingen en de partij relatief veel invloed heeft over welke politici worden gekozen. Voor Nederlandse politici is het daarom belangrijk dat zij zich aan de rolverdeling binnen de partij houden en dat zij op nationaal niveau proberen een profiel op te bouwen dat hen onderscheidt van hun collega's. Samenvattend tonen de resultaten van deze tweede studie aan dat politici strategisch reageren en daarbij rekening houden met de institutionele context waarin zij zich bewegen.

Implicaties van het onderzoek Het complexe onderzoeksdesign van de twee hier gepresenteerde studies heeft belangrijke inzichten opgeleverd over het samenspel tussen politici en journalisten. Zij bewegen zich beiden in een bepaalde institutionele context die hun gedrag beïnvloedt. Bewijzen voor de bewering dat politici mediaberichtgeving

automatisch overnemen, zijn op zijn minst beperkt. Hoewel de politiek als geheel misschien mediaberichtgeving lijkt te volgen, toont dit onderzoek aan dat het telkens andere politici zijn die op een onderwerp of bericht uit de media reageren en dat zij dat doen op basis van strategische overwegingen. Ook op methodologisch vlak zijn de studies een belangrijke toevoeging aan de bestaande literatuur. Experimenteel onderzoek met elites is zeldzaam; een reden hiervoor is dat in veel gevallen een redelijk groot aantal respondenten nodig is. Het hier gebruikte “factorial survey experiment” heeft een dergelijk design wel mogelijk gemaakt en er tegelijk voor gezorgd dat vrij realistische condities, persberichten van partijen en mediaberichten, konden worden gebruikt. Het parallelle design met vergelijkbare experimentele studies onder twee verschillende populaties die in meerdere landen op dezelfde manier konden worden toegepast, zal hopelijk andere onderzoekers inspireren.